

Warszawa, dnia 31 maja 2011 r.

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

DL-P -I-401-12/11
dot. BPS/KU-034/1182/1/11

Pan
Piotr Zientarski
Przewodniczący
Komisji Ustawodawczej
Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

W odpowiedzi na pismo z dnia 10 maja 2011 r., nr BPS/KU-034/1182/1/11, w sprawie opinii w przedmiocie rozwiązań przyjętych w *projekcie ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego* oraz oceny skutków finansowych wejścia ustawy w życie (druk senacki nr 1182), uprzejmie przedstawiam następującą opinię.

Przedstawiony projekt ma na celu wprowadzenie do procedury karnej nowej instytucji - zabezpieczenia z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej.

Propozycja ta co do zasady wydaje się uzasadniona, w dotychczasowym kształcie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – *Kodeks postępowania karnego* (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.) nie przewidziano bowiem instytucji zabezpieczenia roszczenia odszkodowawczego dla ofiar katastrof i wypadków w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym w postaci świadczenia nowacyjnego wypłacanego na poczet niezbędnych kosztów leczenia i rehabilitacji.

Do uzyskania tego rodzaju świadczeń w obecnym stanie prawnym niezbędne jest zainicjowanie przez poszkodowanego postępowania cywilnego, na przykład w trybie art. 753¹ *Kodeksu postępowania cywilnego*. Wiąże się to między innymi z uciążliwą dla ofiar wypadków potrzebą uiszczenia opłat sądowych i koniecznością

podejmowania inicjatywy dowodowej.

Projektowane rozwiązania korespondują z działaniami legislacyjnymi Ministra Sprawiedliwości, zmierzającymi do zwiększenia ochrony prawnej pokrzywdzonego w toku procesu karnego.

Warto podkreślić, że zgodnie z postanowieniami *decyzji ramowej Rady Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2001 r. nr 2001/220/WSiSW o pozycji ofiary w postępowaniu karnym*, w postępowaniu karnym powinny być rozstrzygnięte wszystkie sprawy istotne dla pokrzywdzonego. Dzięki rozwiązaniom proponowanym w projekcie osoby pokrzywdzone wypadkami i katastrofami komunikacyjnymi będą mogły uzyskać wypłatę części należnego odszkodowania, nie oczekując na zakończenie postępowania karnego.

Projekt przewiduje dodanie do *Kodeksu postępowania karnego* nowego rozdziału, zatytułowanego „Zabezpieczenie roszczeń z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych”.

W projektowanym art. 296a § 1 k.p.k. przewiduje się, że jeżeli zebrane w sprawie dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo, że określona osoba popełniła przestępstwo z art. 173, art. 177 lub art. 355 *Kodeksu karnego*, sąd na wniosek prokuratora, pokrzywdzonego lub osoby dla niego najbliższej, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator na wniosek pokrzywdzonego lub osoby dla niego najbliższej, może do czasu prawomocnego zakończenia postępowania wydać postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia roszczeń z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej.

Wystąpienie z wnioskiem o wypłatę zaliczki z jednej strony jest możliwe już w postępowaniu przygotowawczym, z drugiej strony wniosek taki może być złożony nawet w toku postępowania przed sądem drugiej instancji. Propozycja ta jest korzystna dla ofiar katastrof i wypadków, pozwala bowiem pokrzywdzonemu lub jego bliskim na skorzystanie z uprawnienia w dogodnej dla nich chwili, stosownie do aktualnych potrzeb.

W postanowieniu nakłada się obowiązek wypłaty na rzecz pokrzywdzonego przez zakład ubezpieczeń, a w przypadkach określonych w ustawie – przez Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny lub Polskie Biuro Ubezpieczycieli

Komunikacyjnych, z tytułu zaliczki na poczet odszkodowania, jednorazowego świadczenia pieniężnego lub świadczeń pieniężnych okresowych, w celu udzielenia pokrzywdzonemu niezbędnej pomocy, w szczególności związanej z kosztami jego leczenia, rehabilitacji lub kosztami niezbędnego utrzymania pokrzywdzonego i jego rodziny. Kwota zaliczki dotyczy wyłącznie szkody związanej z ciężkim uszczerbkiem na zdrowiu albo naruszeniem czynności narządu ciała lub rozstrojem zdrowia, o których mowa w art. 157 § 1 *Kodeksu karnego*. Określając wysokość i terminy płatności świadczeń, sąd lub prokurator bierze pod uwagę szacunkową wysokość szkody, górną granicę odpowiedzialności podmiotu zobowiązanego do wypłaty odszkodowania, wynikającą z umowy lub przepisów prawa, oraz potrzeby w zakresie niezbędnej pomocy pokrzywdzonemu, jak również uwzględnia okoliczności zdarzenia w zakresie, w jakim mogą mieć one wpływ na ustalenie wysokości odszkodowania.

Należy zauważyć, iż w proponowanych rozwiązaniach trafnie przyjęto, że celem nowej instytucji nie jest zabezpieczenie przyszłego zaspokojenia wierzyciela, lecz natychmiastowe dostarczenie uprawnionemu środków utrzymania bądź środków niezbędnych do odwrócenia negatywnych, w szczególności w zakresie stanu zdrowia, następstw czynu popełnionego przez ubezpieczonego, względnie przez osobę, która ubezpieczeniem winna być objęta.

Przed wystąpieniem z wnioskiem pokrzywdzony zobowiązany jest złożyć zawiadomienie o szkodzie do podmiotu zobowiązanego do wypłaty odszkodowania, chyba że stan zdrowia pokrzywdzonego uniemożliwia dokonywanie czynności prawnych. Rozwiązanie to koresponduje z treścią art. 14 ust. 1 ustawy dnia 22 maja 2003 r. *o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych* (Dz.U. Nr 124, poz. 1152, z późn. zm.), zgodnie z którym zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni licząc od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie. Niezbędne jest zatem uprzednie wystąpienie przez pokrzywdzonego do zobowiązanego z zawiadomieniem o szkodzie, zaś niedopełnienie tego obowiązku, względnie wystąpienie do organu procesowego z wnioskiem przed upływem 30 dni od daty złożenia zawiadomienia o szkodzie będzie skutkować odmową przyjęcia wniosku, podobnie jak złożenie wniosku przez osobę

nieuprawnioną, złożenie go w wypadku, gdy zobowiązany do odszkodowania wypłacił odszkodowanie, roszczenie objęte wnioskiem nie ma bezpośredniego związku z czynem będącym przedmiotem postępowania, to samo roszczenie dochodzone jest również w postępowaniu cywilnym lub o roszczeniu objętym wnioskiem prawomocnie orzeczono.

Na zarządzenie odmawiające przyjęcia wniosku przysługuje zażalenie, z tym że zażalenie na zarządzenie prokuratora rozpoznaje sąd rejonowy, w którego okręgu prowadzi się postępowanie.

Prawomocne postanowienie o nałożeniu obowiązku na podmiot zobowiązany do odszkodowania stanowi tytuł wykonawczy bez potrzeby zaopatrywania go w klauzulę wykonalności. Reguła ta stanowi gwarancję skuteczności i sprawności proponowanych rozwiązań.

W celu umożliwienia pokrzywdzonemu, a w razie potrzeby osobie dla niego najbliższej, skorzystania z uprawnień, wprowadzono obowiązek pouczenia ich o zasadach i przesłankach uwzględnienia wniosku, a także okolicznościach, kiedy odmawia się przyjęcia wniosku.

Przed wydaniem postanowienia organ prowadzący postępowanie wzywa niezwłocznie podmiot zobowiązany do wypłaty odszkodowania do przedstawienia w terminie 14 dni dokumentacji dotyczącej umowy oraz oszacowania wysokości odszkodowania, ze wskazaniem sposobu jego wyliczenia. Niezłożenie dokumentacji w terminie, który płynie od daty doręczenia temu podmiotowi wezwania, nie wstrzymuje wydania postanowienia.

Informacje udzielone przez podmiot zobowiązany do odszkodowania mają podstawowe znaczenie dla rozstrzygnięcia, jednak sąd i prokurator nie są związani wyrażonym przez ten podmiot stanowiskiem. Oszacowanie wysokości odszkodowania podlega weryfikacji przez organ procesowy, który od podmiotu zobowiązanego uzyskuje również informacje o sposobie wyliczenia odszkodowania, a zatem zarówno samej szkody, jak i podstaw wyliczenia przewidywanego świadczenia, co weryfikację tę znacząco ułatwi.

Pomocne w szacunkach powinny być również informacje uzyskane od pokrzywdzonego lub osoby dla niego najbliższej, która wystąpiła z wnioskiem. Na

-5-

aprobatę zasługuje zatem rozwiązanie, polegające na tym, że w uzasadnionych przypadkach, przed wydaniem orzeczenia można, o ile nie wiąże się to z nadmiernymi trudnościami, odebrać oświadczenie od pokrzywdzonego lub osoby dla niego najbliższej, która złożyła wniosek na podstawie art. 296a § 1 k.p.k., odnośnie okoliczności wpływających na zakres obowiązku nakładanego na podmiot zobowiązany do odszkodowania.

Obowiązek należy uchylić lub zmienić, jeżeli w toku postępowania powstaną lub ujawnią się okoliczności uzasadniające jego uchylenie lub zmianę.

Krag podmiotów uprawnionych do wniesienia zażalenia na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia, niezależnie od zasad ogólnych, w tym przepisu art. 459 § 3 k.p.k., poszerzono w art. 296d k.p.k. również o osobę, która złożyła wniosek na podstawie art. 296a § 1 k.p.k.

Zażalenie na postanowienie prokuratora rozpoznaje sąd rejonowy, w którego okręgu prowadzi się postępowanie, a na postanowienie wydane przez sąd odwoławczy rozpoznaje ten sam sąd w innym składzie.

Zaliczka wypłacona uprawnionemu podlega zaliczeniu na poczet należnego odszkodowania. Podmiotowi zobowiązanemu do wypłaty odszkodowania przysługuje roszczenie o zwrot wypłaconych świadczeń w wypadku braku podstaw do ich wypłaty w całości lub w części.

Roszczenie to przysługuje podmiotowi zobowiązanemu wyłącznie przeciwko osobie, na rzecz której zaliczkę wypłacono.

Należy zauważyć, iż podmiot zobowiązany do wypłaty odszkodowania nie musi obawiać się ograniczeń wynikających z treści art. 409 k.c., statuującego zasadę obowiązku wydania korzyści w granicach aktualnie istniejącego wzbogacenia osoby, która uzyskała świadczenie. Prawomocne orzeczenie, wydane na podstawie art. 296a § 1 k.p.k. stanowić bowiem będzie tytuł prawny, wyłączający przesłanki pozwalające na stosowanie w tych wypadkach instytucji bezpodstawnego wzbogacenia oraz nienależnego świadczenia.

Roszczenie przeciwko podmiotowi zobowiązanemu do odszkodowania o zapłatę kwot przenoszących wartość wypłaconych świadczeń oraz roszczenie tego podmiotu przeciwko pokrzywdzonemu mogą być dochodzone wyłącznie

-6-

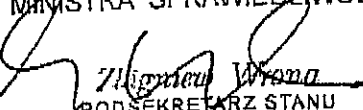
w postępowaniu cywilnym.

Mając na uwadze przytoczone wyżej argumenty, przedstawiony *projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego* należy ocenić pozytywnie.

Przedstawiony do zaopiniowania projekt pozostaje bez wpływu na finanse publiczne, nie generuje bowiem kosztów dla budżetu Państwa. Nie ma potrzeby tworzenia dodatkowych etatów w prokuraturach i sądach w związku z wejściem w życie proponowanych rozwiązań. Postanowienia wydawane będą przez organ procesowy na podstawie projektowanych przepisów w ramach prowadzonych postępowań karnych, zaś liczba tych postępowań w żaden sposób nie jest zależna od kształtu proponowanej regulacji.

Należy zauważyć, że niniejsza opinia jest opinią własną Ministra Sprawiedliwości, nie stanowi zaś opinii Ministra Sprawiedliwości jako przedstawiciela Rady Ministrów, o której mowa w art. 60 ust. 3 pkt 1 uchwały Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r. – *Regulamin Senatu* (M. P. z 2010 r., Nr 39, poz. 542, z późn. zm.).

Z wyrazami szacunku

z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

Zdzisław Wrana
PODSEKRETARZ STANU